

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ
ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "ХАРКІВСЬКИЙ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ"**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)**

**Харків
2020**

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра географії і методики викладання географії
Обласний комунальний заклад "Харківський організаційно-методичний
центр туризму"

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

Матеріали III Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2020 р., м. Харків)

Харків
2020

УДК: 338.48:911: 37:502:551:63

Редакційна колегія:

О.Г. Стадник – к. пед.н., професор кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

А.В. Губа – д.пед.н, професор кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.В. Піткевич – к.і.н, доцент, завідувач кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директор обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму".

До друку та в світ
дозволяю

Директор інституту інформатизації освіти
проф. А.І. Прокопенко

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол № від . .2020*

Географія та туризм: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (26 лютого 2020 р., м. Харків) / за заг. ред. Муромцевої Ю.І.- Харків:ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2020. – 295 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто освітні тенденції у галузях географії, краєзнавства та туризму, проблеми природокористування, фізичної та економічної географії, висвітлено питання про стан і розвиток туризму в світі та Україні, туристичних ресурсів, природної та культурно-історичної спадщини України.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2020

ЗМІСТ

Розділ 1. Тенденції сучасної освіти у галузі географії, краєзнавства та туризму

Г.П. Шука

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО РОБОТИ
В УМОВАХ КЛІЄНТООРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА 7

О.Г. Стадник, В. В. Піткевич

ФОРМУВАННЯ БАЗОВОГО ОБРАЗУ КРАЇНИ В ПРОЦЕСІ
ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЇНОЗНАВСТВА
(НА ПРИКЛАДІ НІДЕРЛАНДІВ) 12

Л. М. Donchenko, Т. V. Zavyalova

MODEL OF THE MODERN GEOGRAPHY TEACHER AS A COMPETITIVE
SPECIALIST 19

Л. Prokhorova

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS
OF FORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF PUPILS OF
SECONDARY SCHOOLS 24

Є.С. Ємельянова

ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТА МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ 29

О. В. Непша

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ПІД ЧАС
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ 32

В. А. Антоненко, Л. А. Василюк, Г. І. Дорожко

НАВЧАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ
ЗНАНЬ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ 37

С.В. Гришко, Я.Ю. Непша

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У
РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ 41

Розділ 2. Сталий розвиток та ефективне природокористування

І.О. Губарева, М.А. Краєвський

РОЗВИТОК БІОЕНЕРГЕТИКИ ЯК ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ 46

М. Л. Сажнев, А. Л. Стецько

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПАСІВ ТА ВИДОБУТКУ ТОРФОВОЇ СИРОВИНИ В
УКРАЇНІ 49

І.О. Скупий, О.П.Федосєєв О. М. Левада НАДРОКОРИСТУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (НА ПРИКЛАДІ ВАСИНІВСЬКОГО РОДОВИЩА ЗАЛІЗНИХ РУД)	55
М. Л. Сажнев, Р. В. Фісанов АГРОКЛІМАТИЧНА ОЦІНКА ТА ПРИРОДНО- СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	59
А.М. Слюта ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ БІОКЛІМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ЕКОСИСТЕМИ ЗОНИ ПОЛІССЯ	66
М. А. Шавлак, ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	73
А. А. Ніколов, О. М. Левада ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕЛІОРАТИВНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ВЕСЕЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	77
М. С. Овчинникова, О. В. Непша ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ МЕРЕЖИ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАХІДНОГО ВОЛИНО-ПОДІЛЛЯ	84
Є. Ю. Варфоломєєва, Х. І. Стегареску, О. В. Непша ДЕГРАДАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ В РЕЗУЛЬТАТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	90
Р. Ю. Лемішко, О. В. Непша СУЧАСНИЙ ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	93
Г. В. Тамбовцев, Н. В. Балабатько ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ	99
М. Резенькова РІВЕНЬ ЗАБРУДНЕННЯ РІЧКИ ГАНГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЛЮДЕЙ	102
Д. В. Вінніченко, О. В. Непша ПРОБЛЕМА ЗАБРУДНЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	106
Г. В. Тамбовцев, М. О. Кірічок НАПРЯМИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗАБРУДНЕННЯМ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ҐРУНТІВ М. МАРІУПОЛЬ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	109
Г. В. Тамбовцев, І. А. Макєєва ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ АБРАЗІЇ БЕРЕГІВ АЗОВСЬКОГО ТА ЧОРНОГО МОРІВ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	114

4. Мацюра О.В., Солоненко А.М. Екологічна стежка як активний засіб формування принципів екологічного гуманізму. Постметодика. 2005. № 4-5. С. 72–75.

5. Непша О.В., Яровой Д.В. Особливості організації та проведення географічних екскурсій. Актуальные научные исследования в современном мире: сб. научных трудов. ПереяславХмельницкий, 2017. Вып. 7(27). С. 6–10.

6. Тамбовцев Г., Иванова В., Сапун Т.О. Роль і значення екскурсій у природу в екологічному вихованні школярів. Формування стратегій міжкультурної комунікації особистості учня в онтогенезі: від методики до методології: тези Міжнар. наук.-практ. конф. (13–14 вересня 2018 р.). Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2018. С. 208–210.

УДК 373.5: 910.1

Гришко Світлана Вікторівна

к. г. н., доц., доцент кафедри

фізичної географії і геології

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,*

м. Мелітополь

Непша Ярослав Юрійович

студент III курсу

природничо-географічного факультету

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,*

м. Мелітополь

ОСВІТНЬО-ВИХОВНЕ ЗНАЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ У РОЗВИТКУ ВСЕБІЧНО РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Шкільна географія має важливе освітнє і виховне значення. Освітнє значення полягає в тому, що географія як навчальний предмет дає учневі географічні знання. Ці знання потрібні кожній культурній, освіченій людині і ці знання не дає ніякий інший навчальний предмет. Це знання про Землю, її внутрішню будову, про рельєф, клімат, води, ґрунти, рослинність, тварин, населення, природні ресурси, світове господарство, про природу і господарство країн, про Світовий океан та окремих океанах, про свою країну і т. ін. Завдяки цим знанням можна пояснити з наукової точки зору багато

природних і суспільних явищ, орієнтуватися в навколишньому світі, вони сприяють розвитку широкого кругозору [4].

Географія дає не тільки географічні знання, а й знання з інших галузей наук, основи яких не вивчаються в школі. Шкільна географія забезпечує економічну підготовку учнів, школярі отримують цілісне уявлення про господарство, його галузях, формах організації, природних ресурсах, світове господарство. Вона ж має важливе значення в політехнічній освіті. Природні ресурси і умови в шкільній географії розглядаються з точки зору можливості їх використання в господарстві. Велика значимість шкільної географії в екологічній освіті. Через всі курси географії проходить ідея раціонального природокористування і охорони природи. У багатьох темах розглядаються екологічні питання як на глобальному, так і регіональному та локальному рівнях [1, 5]. У змісті шкільної географії є знання з геології, демографії, соціології. Лише географія як навчальний предмет забезпечує картографічну підготовку [2].

Сьогодні вивчення географії неможливо уявити без використання картографічної інформації. Карта представляє не тільки звичне зображення земної поверхні на площині, а в даний час розглядається як джерело інформації, який в світлі інформаційних технологій можна було б представити як певний інформаційний продукт, отриманий в результаті картографічних методів дослідження окремих територій. Одним із завдань загальної середньої географічної освіти є формування картографічної грамотності учнів. Це відбувається, переважно, в процесі вивчення системи картографічних знань і умінь в курсах шкільної географії [2].

Розуміти, читати, знати карту – ці завдання вирішуються тільки на уроках географії. Вміння користуватися картою рівнозначно таким умінням, як читати і писати. Карта – це і наочне приладдя, і джерело знань. Завдання вчителя – навчити учня користуватися цим джерелом знання [3].

Освітнє значення шкільної географії полягає не тільки в тому, що вона дає знання, але і сприяє виробленню умінь і навичок.

Уміння – здатність застосовувати знання на практиці. Навичка – автоматичне застосування знань. У шкільній географії не всі знання доводяться до рівня умінь і навичок. Важливі вміння і навички: вміння читати карту, давати на її основі характеристику об'єктам, вести спостереження за місцевими географічними об'єктами, користуватися приладами та обладнанням, фіксувати результати спостережень, обробляти їх, за результатами спостережень робити опису об'єктів [6].

Шкільна географія сприяє розвитку пізнавальних здібностей дітей, їх пам'яті, мови, спостережливості, уяви, мислення. На кожному уроці учень збагачує свою промову новими словами, поняттями, назвами, Нові знання він повинен засвоїти, відтворити. Він вчиться проводити порівняння, аналізувати, робити висновки, узагальнювати. Все це сприяє розвитку мислення.

Шкільна географія вивчає в основному віддалені географічні об'єкти. Потрібно сформувати образ цих об'єктів в пам'яті. Це можливо при використанні наочних посібників, що розвиває уяву.

Багато географічних понять можна сформувати шляхом вивчення місцевих географічних об'єктів, шляхом спостереження. Спостереження сприяє розвитку спостережливості. Шкільна географія має важливе виховне значення. Одним з найважливіших завдань навчання в школі є формування основ наукового світогляду учнів. Воно здійснюється при вивченні всіх шкільних предметів. В цьому відношенні велика роль і значимість географії як навчального предмету. Це пояснюється тим, що в географії вивчається надзвичайно широке коло питань, пов'язаних як з природними, так і суспільними об'єктами і явищами. Інші навчальні предмети розглядають об'єкти і явища лише однієї якості (біологія – органічний світ Землі, фізика – фізичні явища, хімія – хімічні перетворення, суспільствознавство – суспільство).

У шкільній географії важливе значення має національно-патріотичне виховання. Особливо велике значення в цьому відношенні курсу географії

України, де учні отримують вичерпні знання про природу, господарство, населення своєї країни. Викладання всіх курсів шкільної географії ґрунтується на краєзнавчому принципі. Він означає вивчення географії своєї місцевості, краю і використання цих знань для вивчення віддалених географічних об'єктів, територій. При вивченні географії материків і країн учні знайомляться з вітчизняними мандрівниками і географами, які внесли значний вклад в розвиток географії. В кінцевому підсумку школа повинна сформувати патріота, громадянина своєї країни. У шкільній географії вивчаються народи, людські раси, традиції, культура, світові релігії, що сприяють вихованню поваги до інших народів (інтернаціональне виховання). У географії як навчальному предметі немає місця негативним моментам по відношенню до способу життя, звичаїв, традицій, релігій народів і рас. Всі раси, народи, нації рівноцінні і в однаковій мірі здатні до розумової діяльності.

Естетичному вихованню служать різноманітні наочні посібники, екскурсії в природу і виробництво [7, 8]. Завдання вчителя – показати прекрасне в природі і творах рук людини. Ознайомлення з великими відкриттями, мужністю першовідкривачів сприяє моральному вихованню учнів.

Велике значення географія як навчальний предмет має в трудовому вихованні. Навчання – розумова праця. В наш час, коли наукові знання ростуть лавиноподібно, необхідно виробити звичку поповнювати знання, навчити учнів вчитися, виробити культуру розумової праці. Цій меті служить організація розумової діяльності учнів на уроках та в позаурочний час. Фізичне трудове виховання реалізується в позакласній роботі (виготовлення і ремонт наочних посібників, озеленення, робота на пришкільних географічних майданчиках і т. ін.). Фізичний розвиток здійснюється під час екскурсій і туристських походів. При вивченні географії учні знайомляться з різноманітними професіями (профорієнтаційна робота).

Навчання, виховання і розвиток – єдиний нерозривний процес. Завдання нової української школи – сформувати особистість молодої людини.

Література:

1. Донченко Л. М., Зав'ялова Т. В. Формування екологічних знань в курсі географії загальноосвітньої школи. Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Бердянськ, 25-26 квітн. 2019 р. Бердянськ, 2019. С. 106–107.
2. Левада О., Іванова В., Непша О. Формування картографічних компетентностей в шкільному курсі географії. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: «Педагогіка». 2018. Вип. 2. Т. 21. С. 78–86.
3. Непша О., Прохорова Л., Зав'ялова Т. Методичні підходи до роботи з картографічними посібниками на уроках географії. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том II: Контексти ідентичності й свободи в освіті та науці : монографія. Конін–Ужгород–Київ : Посвіт, 2019. С. 130–139.
4. Паламарчук Л. Б. Функції соціокультурної складової шкільної географічної освіти. Освітлогічний дискурс. 2015. № 2(10). С. 229–240.
5. Прохорова Л. А. Екологічна освіта в шкільному курсі географії. Наукове сьогодні: теоретико-прикладні дослідження та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Мелітополь, 17 травня 2019 р. Мелітополь, 2019. С. 69–73.
6. Прохорова Л. А., Непша О. В., Зав'ялова Т. В. Формування геолого-геоморфологічних навичок та вмій учнів на уроках географії в освітніх установах. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 62. Т. 1. С. 123–127.
7. Тамбовцев Г., Іванова В., Сапун Т. Роль і значення екскурсій у природу в екологічному вихованні школярів. Формування стратегій міжкультурної комунікації особистості учня в онтогенезі: від методики до методології : тези Міжнар. наук.-практ. конф., Мелітополь, 13-14 вересня 2018 р. Мелітополь, 2018. С. 208–210.
8. Тамбовцев Г. В., Іванова В. М., Непша О. В. Шкільні краєзнавчо-географічні екскурсії по вивченню геологічних об'єктів. Актуальные научные исследования в современном мире. 2019. № 27. 1(45). С. 44–49.